

Ιερατική Σύναξη Ι.Μ. Ιερισσού - Αγ. Όρους & Αρδαμερίου
Εισήγηση: Το όνομα του Θεού στην Παλαιά και στην Καινή Διαθήκη
Αρναία Δε 18.9.2023

Εντυπώσεις από την έναρξη της Βασιλικής Ακολουθίας

Ψαλ 19:

Ἐπακούσαι σου Κύριος ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως,
ὑπερασπίσαι σου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ.

Ἡ αποκάλυψη του θείου ονόματος: Ἐξο 3:13-15

Καλούμενος ο Μωσῆς από τον Θεό να απελευθερώσει τους Ισραηλίτες από την Αίγυπτο, ανοίγει διάλογο μαζί του και ζητάει μεταξύ άλλων να πληροφορηθεί πώς ονομάζεται αυτός που τον αποστέλλει. Σύμφωνα με το κείμενο:

γ' ¹³Καὶ εἶπε Μωυσῆς πρὸς τὸν Θεόν· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξελεύσομαι πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτούς· Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. ἐρωτήσουσί με· Τί ὄνομα αὐτῶ; τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς;

3 ¹³Ο Μωσῆς εἶπε στον Θεό: «Καλά, ἐγὼ θα πάω στους Ισραηλίτες καὶ θα τους πω: “Ὁ Θεὸς τῶν προγόνων μας με ἔστειλε σ’ ἐσάς”. Ἀν με ρωτήσουν: “Ποιο εἶναι τὸ ὄνομά του;” τι θα τους πω;»

¹⁴Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Μωυσῆν λέγων· Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν. καὶ εἶπεν Οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς.

¹⁴Ὁ Θεὸς ἀπάντησε στον Μωυσή: «Ἐγὼ εἰμαι αὐτός που πραγματικά υπάρχει» καὶ πρόσθεσε: «Στους Ισραηλίτες θα πεις τα εξής: “Αὐτός που πραγματικά υπάρχει με ἔστειλε σ’ ἐσάς”».

¹⁵Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πάλιν πρὸς Μωυσῆν· Οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ, ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς· τοῦτό μού ἐστιν ὄνομα αἰώνιον καὶ μνημόσυνον γενεῶν γενεαῖς.

¹⁵Εἶπε ἀκόμα ὁ Θεὸς στον Μωυσή: «Στους Ισραηλίτες θα πεις: “Ὁ Κύριος ὁ Θεὸς τῶν προγόνων μας, Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, Θεὸς τοῦ Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς τοῦ Ἰακώβ, μ’ ἔστειλε σ’ ἐσάς. Αὐτό εἶναι τὸ αἰώνιο ὄνομά μου καὶ μ’ αὐτό θα με θυμούνται ὅλες οἱ γενιές”».

Θεολογικές συνέπειες της αποκάλυψης του ονόματος του Θεού

Στο κεφ 3 του βιβλίου της Εξόδου περιλαμβάνονται διάφορες παραδόσεις, που αναφέρονται στη θεοφάνεια του Σινά (φλεγόμενη βάτος), στην κλήση του Μωυσή και στην αποστολή του ως ελευθερωτή του λαού του, στην αποκάλυψη του ονόματος του Θεού και στην ταύτιση του Θεού που αποκαλύπτεται στον Μωυσή με τον «Θεό των Πατέρων». Αν και φιλολογικές έρευνες διακρίνουν με βάση τη δομή των ενοτήτων αυτών διάφορα στάδια σύνθεσης του κεφαλαίου, το κείμενο εμφανίζεται στη σημερινή του μορφή

ενιαίο και παρεμβάλλεται στη φυσική του θέση κατά την αφήγηση των γεγονότων που προηγήθηκαν της εξόδου των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο.

Ο Μωυσής, ύστερα από το γνωστό επεισόδιο που κατέληξε στον φόνο ενός Αιγυπτίου, ζούσε αυτοεξόριστος στην περιοχή Μαδιάμ. Βόσκοντας τα πρόβατα του πεθερού του Ιοθάρ, έφτασε κάποτε στο όρος Χωρήβ (Σινά), όπου είδε μια βάτο να φλέγεται χωρίς να καίγεται. Όταν πλησίασε για να παρατηρήσει από κοντά το φαινόμενο, άκουσε τη φωνή του Θεού, που τον καλούσε να ελευθερώσει τον λαό του από τη δουλεία της Αιγύπτου. Ο Μωυσής εμφανίζεται αρχικά απρόθυμος να αναλάβει μια τόσο μεγάλη και δύσκολη αποστολή, ο Θεός όμως τον διαβεβαιώνει για τη συμπαράσταση του. Η ενότητα κλείνει με οδηγίες του Θεού για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ενεργήσει ο Μωυσής, ώστε να επιτύχει το σκοπό του.

Αμέσως μετά την κλήση και την αποστολή του Μωυσή από τον Θεό για να απελευθερώσει τους Ισραηλίτες από την Αίγυπτο (στχ 10), αρχίζει ένας διάλογος μεταξύ τους, κατά τον οποίο ο Μωυσής διατυπώνει επιφυλάξεις για την ικανότητα του να επιτύχει στο έργο που του ανατίθεται (στχ 11). Όταν όμως παίρνει τη διαβεβαίωση για τη θεία συμπαράσταση (στχ 12), επανέρχεται με ένα δεύτερο ερώτημα. Ζητά να μάθει το όνομα του Θεού (στχ 13).

Αξιοσημείωτο είναι στην προκειμένη περίπτωση ότι το ερώτημα δεν τίθεται ευθέως, αλλά έμμεσα. Ο Μωυσής ζητά να μάθει τι θα απαντήσει στην περίπτωση που οι συμπατριώτες του τον ρωτήσουν σχετικά. Ο τρόπος με τον οποίο θέτει το ερώτημα του δείχνει ότι απαιτεί κάτι πολύ σημαντικό από τον Θεό, και αυτό τον αναγκάζει να διατυπώσει το αίτημα του με πολύ προσοχή και επιφύλαξη. Η στάση αυτή δικαιολογείται απόλυτα, αν ληφθεί υπόψη η σημασία που αποδίδεται από τους λαούς της περιοχής στο όνομα ενός προσώπου. Σύμφωνα με τις αντιλήψεις της εποχής, το όνομα δεν αποτελεί ένα εξωτερικό μόνον χαρακτηριστικό, που διακρίνει απλώς το ένα άτομο από το άλλο, αλλά σχετίζεται με τη φύση, τον ρόλο και τον χαρακτήρα αυτού που το φέρει, ώστε συχνά ο άνθρωπος «κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὕτως ἐστίν» (1Βα 25:25). Έτσι εξηγούνται και οι αλλαγές ονομάτων κάθε φορά που αλλάζει ο σκοπός της ζωής ενός ανθρώπου (Γεν 15:5· 32:29· κ.ά.). Ζητώντας λοιπόν ο Μωυσής να γνωρίσει το όνομα του Θεού, ζητά κάτι πολύ περισσότερο από μια απλή πληροφορία. Ζητά να γνωρίσει τον ίδιο τον Θεό.

Επειδή αυτό ακριβώς το νόημα έχει το ερώτημα του Μωυσή και η απάντηση του Θεού είναι ανάλογη. Δεν απαντά δηλαδή ο Θεός άμεσα λέγοντας το όνομα του, όπως θα αναμενόταν σε μια τέτοια περίπτωση, αλλά, σύμφωνα τουλάχιστον με το Μ, με μια ερμηνεία του ονόματος του: «*הַיְהוָה הַיְהוָה הַיְהוָה*» (Εχγιέ ασέρ εχγιέ = Είμαι αυτός που είμαι). Από την απάντηση αυτή

προέκυψε στο πρωτότυπο αφωνηέντιστο εβραϊκό κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης το όνομα του Θεού να αποδίδεται με τέσσερα σύμφωνα (ιερό τετραγράμματο) ως יהוה (Γιαχβέ). Όταν σε μεταγενέστερες περιόδους επικράτησε, για λόγους ευσέβειας, να αποφεύγεται η προφορά του θείου ονόματος, οι Ιουδαίοι διάβαζαν στη θέση του ιερού τετραγράμματος τη λέξη «Κύριος» ή και απλώς «το Όνομα». Για τον λόγο αυτόν η Μετάφραση των Εβδομήκοντα, έργο των ελληνόφωνων Ιουδαίων της Αλεξάνδρειας του γ' π.Χ. αιώνα, αποδίδει πάντοτε το όνομα יהוה ως «Κύριος».

Η παραπάνω απάντηση του Θεού στο ερώτημα του Μωυσή θέτει δύο κυρίως ερωτήματα: το πρώτο φιλολογικό, αφορά την ετυμολογία του θείου ονόματος, ενώ το δεύτερο, ερμηνευτικό – θεολογικό, το γενικότερο νόημα της αφήγησης και τη σημασία της αποκάλυψης που περιγράφεται.

Σχετικά με το πρώτο πρόβλημα διατυπώθηκε από ορισμένους ερευνητές η άποψη ότι ο στχ 14 δεν ερμηνεύει τη σημασία του ονόματος Γιαχβέ, αλλά πρόκειται για λαϊκή ετυμολογία, η οποία στηρίζεται στο ομόηχο των λέξεων «יהוה» (εχγιέ = εγώ είμαι) και «יהוה» (Γιαχβέ). Έτσι, καταβλήθηκαν κατά καιρούς προσπάθειες, να ετυμολογηθεί το όνομα Γιαχβέ από μη εβραϊκές γλώσσες (όπως τα αιγυπτιακά) ή διάφορες εβραϊκές ρίζες (όπως «πνέω», «αγαπώ», «είμαι», κ.ά.), ρηματικές διαθέσεις (καλ, ιφίλ) ή ακόμη διάφορα μέρη του λόγου (όπως ουσιαστικό, προσωπική ή κτητική αντωνυμία, επιφώνημα και ρήμα). Παρ' όλα αυτά η έρευνα σήμερα έχει σχεδόν καταλήξει ότι στο όνομα του Θεού υπόκειται το ρήμα «είμαι», «υπάρχω» σε κάποια αρχαϊκή, προφανώς αραμαϊκή, μορφή και μάλιστα όχι σε αιτιολογική διάθεση (ιφίλ), οπότε θα σήμαινε «αυτός που δίνει ύπαρξη» (= δημιουργός), αλλά στη βασική (καλ) διάθεση που σημαίνει «αυτός είναι / υπάρχει». Σ' αυτό άλλωστε συμφωνεί και το Ο', που αποδίδει το σχετικό ημιστίχιο 14^α ως «έγώ είμι ό ών». Το όνομα λοιπόν του Θεού είναι ρηματικός τύπος γ' προσώπου, ενικού αριθμού «αυτός είναι» και, επομένως, μιλώντας ο Θεός στην προκειμένη περίπτωση για τον εαυτό του, χρησιμοποιεί ρηματικό τύπο α' προσώπου «είμαι».

Το νόημα της απάντησης του Θεού στο ερώτημα του Μωυσή συνιστά ένα από τα δυσκολότερα ερμηνευτικά προβλήματα, από τη λύση του οποίου εξαρτάται και η κατανόηση της περικοπής. Αρχετοί ερευνητές υποστήριξαν ότι με την απάντηση αυτή στην πραγματικότητα δεν αποκαλύπτεται το όνομα του Θεού, αλλά αντίθετα αποκρύπτεται. Πρόκειται για υπεκφυγή ή ακόμη άρνηση της θεότητας να αποκαλύψει το όνομα της, τον ίδιο της δηλαδή τον εαυτό. Το ποιος είναι ο Θεός θα έχει την ευκαιρία να το γνωρίσει ο Μωυσής από τις ενέργειες του στο άμεσο μέλλον. Έτσι, συνδυάζεται πλήρως η υπερβατικότητα του Θεού με την αποκάλυψη. Παραμένει ανώνυμος, ασύλληπτος και απροσδιόριστος, αλλά όχι και άγνωστος στους ανθρώπους,

αφού στον στχ 15 συμπληρώνει «ὁ Κύριος (ἡ17)', ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὁμῶν». Παρ' ὅλα αυτά ὅμως, ἡ ἀπάντηση τοῦ Θεοῦ δεν εἶναι μια ἀπλή υπεκφυγή, ἀλλὰ ἀποκαλύπτει κάτι ἀπὸ τον χαρακτήρα του. Με τον αυτοχαρακτηρισμό του ὡς «ων» ὁ Θεός, διεκδικεῖ μόνο για τον εαυτό του τὴν ὑπαρξή. Θα μπορούσε να λεχτεῖ –με κάπως, ἀν και ξένη προς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, φιλοσοφικὴ διάθεση– ὅτι εἶναι ὁ μόνος αὐθύπαρκτος, ἡ ὑπαρξή του ὁποῖου δεν προϋποτίθεται ἀπὸ τίποτε και ἀπὸ κανέναν, ἐνὼ τα πάντα ἀντλοῦν τὴν ὑπαρξή τους ἀπὸ αὐτόν.

Κύριο χαρακτηριστικὸ λοιπὸν τοῦ Θεοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι ἡ ὑπαρξή, σε ἀντίθεση με τους θεοὺς του εἰδωλολατρικοῦ κόσμου που στην πραγματικὴτητα δεν υπάρχουν. Ἡ ὑπαρξή αὐτὴ μάλιστα τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τις συγκεκριμένες ἐνέργειες του μέσα στην ἴδια τὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, στην ὁποία ἐπεμβαίνει δυναμικά. Και ἀκόμη ἡ ἀναφορὰ στις προηγούμενες και τις ἐπόμενες γενιές (στχ 15) φανερῶνει ὅτι ἡ ὑπαρξή τοῦ Θεοῦ παραμένει ἀναλλοίωτη στο χρόνο, ὅπως χαρακτηριστικὰ διακηρύσσεται στο βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅπου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀναλύεται ὡς «ὁ ὢν και ὁ ἦν και ὁ ἐρχόμενος», (Ἀπο 1:4,8) και παραστατικὰ δηλώνεται στην εἰκονογραφία τῆς Ἐκκλησίας με τὴν ἐπιγραφὴ «Ο ΩΝ» στο φωτιστόφανο τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στο Σινὰ ἀποκαλύπτει και μια ἄλλη πολὺ βασικὴ πτυχή τῆς σχέσης του με τον κόσμο. Βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς παλαιδιαθηκικῆς θεολογικῆς σκέψης συνιστᾶ ἡ ἀντίληψη ὅτι ὁ Θεός ἀποκαλύπτεται στους ἀνθρώπους με τον λόγο του. Ἐτσι, διαμορφώνεται μια ἐντελὴς ἰδιαίτερη σχέση ἀνάμεσα στον Θεὸ και στον ἄνθρωπο, καθὼς ὁ Θεός μιλάει και ὁ ἄνθρωπος ἀκούει. Ὅσο αὐτονόητη και να φαίνεται ἡ σχέση αὐτὴ για τον σύγχρονο τρόπο σκέψης, ἀποτελεῖ πραγματικὴ ἐπανάσταση για τις ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ γειτονικὴ προς τον Ἰσραὴλ αἰγυπτιακὴ θρησκεία, για παράδειγμα, δεν στηρίζεται σε κάποια ἀποκάλυψη τῆς θεότητας. Οἱ θεοὶ των Αἰγυπτίων δεν ἐμφανίζονται με τὸν λόγο τους, που ὁ ἄνθρωπος ἀκούει, ἀλλὰ στις εἰκόνες τους, που ὁ ἄνθρωπος βλέπει και στους τελετουργικοὺς τύπους, τους ὁποῖους ὁ ἄνθρωπος τελεί. Σε ὅλες τις ἀρχαίες θρησκείες ἡ παρουσία τῆς θεότητας δηλώνεται με τελετουργικὲς πράξεις, ἐνὼ ὁ λόγος, και μάλιστα ὄχι κάποιος λόγος που προέρχεται ἀπὸ τον ἴδιο τον Θεὸ, παίζει μόνο δευτερεύοντα, βοηθητικὸ ρόλο. Αὐτὸ ἔχει ὡς συνέπεια να ἀπουσιάζει ἀπὸ τις θρησκείες αὐτὲς κάποια ἀμεση σύνδεση τῆς λατρευτικῆς με τὴν ἠθικὴ ζωὴ, καθὼς δεν υπάρχουν θείας προέλευσης νόμοι, με τους ὁποῖους ὁ θεός, κατὰ ἀνάλογο με τον βιβλικὸ Θεὸ τρόπο, ἀναλαμβάνει να καθορίσει σε ὅλες τῆς τις λεπτομέρειες τὴ ζωὴ τῆς κοινότητας. Κυρίως ὅμως ἀπουσιάζει ἀπὸ τις θρησκείες αὐτὲς, σε σχέση με

την Παλαιά Διαθήκη, το «Εγώ είμαι», με το οποίο ο Θεός απευθύνεται στους ανθρώπους.

Παρ' όλο λοιπόν που όλες οι θεότητες του πολιτισμικού περιβάλλοντος του Ισραήλ φέρουν κάποιο όνομα, το οποίο τις χαρακτηρίζει και τις διακρίνει από τις υπόλοιπες που λαμβάνουν μέρος στον μύθο, στον Ισραήλ το όνομα του Θεού παίζει έναν εντελώς διαφορετικό ρόλο, καθώς σχετίζεται άμεσα όχι με μύθους, αλλά με συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα. Απευθυνόμενος, δηλαδή ο Θεός στους ανθρώπους με το «Εγώ είμαι» δεν συστήνεται σαν κάποιος άγνωστος σ' αυτούς, αλλά δηλώνει ότι είναι αυτός που οι άνθρωποι γνώρισαν μέσα από την ιστορία τους (Γεν 15:7· Εξο 6:2εξ). Αυτό φαίνεται καθαρότερα από οπουδήποτε αλλού στην πρώτη εντολή του Δεκάλογου: «Εγώ είμι Κύριος ὁ Θεός σου ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας» (Εξο 20:2). Οι Ισραηλίτες καλούνται να λατρέψουν τον Γιαχβέ όχι για κάποιες πράξεις του στο αρχέγονο μυθικό παρελθόν, αλλά για τις συγκεκριμένες ενέργειες του μέσα στην πρόσφατη ιστορία τους. Ποιος είναι και τι είναι ο Θεός το γνωρίζει ο Ισραήλ όχι μέσα από μυθικές αφηγήσεις ή φιλοσοφικές αναζητήσεις, αλλά μέσα από την εμπειρία των θείων ενεργειών. Απευθυνόμενος λοιπόν ο Θεός στους ανθρώπους δηλώνοντας το όνομα του, δεν εμφανίζεται σαν τυραννικός δυνάστης, η ακρόαση του ονόματος του οποίου προκαλεί τρόμο στους υπηκόους του και υπαγορεύει υποταγή, αλλά ως στοργικός πατέρας που ζητά από τους ανθρώπους μια ανάλογη με τη δική του συμπεριφορά. Αυτό το νόημα έχει η επανάληψη ύστερα από κάθε εντολή της στερεότυπης φράσης «Εγώ είμαι ο Γιαχβέ» (Λευ 18:4,5,6· 19:10,14,16,18· κ.ά.). Η σύνδεση αυτή του ονόματος του Θεού, της υπενθύμισης δηλαδή των θείων ενεργειών, με τις εντολές του Θεού προς τους ανθρώπους δεν έχει κάποιο ανάλογο στο πολιτισμικό περιβάλλον του Ισραήλ. Προηγούνται πάντοτε οι ενέργειες του Θεού μέσα στην ιστορία και ακολουθούν οι απαιτήσεις του από τους ανθρώπους (Εξο 19:4-6). Έτσι, η ανθρώπινη ιστορία αποκτά ένα εντελώς διαφορετικό νόημα, καθώς σκοπός της πλέον δεν είναι άλλος από τη γνώση του «Εγώ είμαι ο Γιαχβέ» (Εξ. 6:7), την ανταπόκριση δηλαδή των ανθρώπων στις πρωτοβουλίες του Θεού για τη σωτηρία τους.

Το όνομα δεν μπορεί να χωριστεί από το φορέα του· επομένως, όπου γίνεται επίκληση του ονόματος του Θεού, είναι ο ίδιος ο Θεός παρών:

ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήγαγον τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ ἐξ Αἰγύπτου, οὐκ ἐξελεξάμην ἐν πόλει ἐν ἐνὶ σκήπτρῳ Ἰσραήλ τοῦ οἰκοδομηῆσαι οἶκον τοῦ εἶναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ. καὶ ἐξελεξάμην ἐν Ἱερουσαλήμ εἶναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ· καὶ ἐξελεξάμην τὸν Δαυὶδ τοῦ εἶναι ἐπὶ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. (3Βα 8:16)

Η επίκληση του ονόματος του Θεού πάνω σε κάποιον τον θέτει υπό τη θεία προστασία:

και ἐπιθήσουσι τὸ ὄνομά μου ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐγὼ Κύριος εὐλογήσω αὐτούς. (Αρι 6:27)

καὶ ὄψονται σε πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ὅτι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικέκληταί σοι, καὶ φοβηθήσονται σε. (Δευ 28:10)

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν καὶ ἀνοικοδομήσω τὰ πεπτωκότα αὐτῆς καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀναστήσω καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτὴν καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος, ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν πάντα ταῦτα. (Αμω 9:11-12)

μὴ ἔση ὡσπερ ἄνθρωπος ὑπνῶν ἢ ὡς ἀνὴρ οὐ δυνάμενος σῶζειν; καὶ σὺ ἐν ἡμῖν εἶ, Κύριε, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐφ' ἡμᾶς· μὴ ἐπιλάθη ἡμῶν. (Ιερ 14:9).

Στην Καινὴ Διαθήκη οἱ χριστιανοὶ αυτοχαρακτηρίζονται ὡς «αυτοὶ που επικαλοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Ο Ανανίας, γιὰ παράδειγμα, λέει γιὰ τὸν Παῦλος (Πρα 9:14):

ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. (πρβλ Πρα 2:21· 9:21· 22,16· 1Κο 1:2· κ.ά.).

Με τὸν ὄρο “Κύριος” νοεῖται στὴν προκειμένη περίπτωση ὁ Ἰησοῦς (Πρα 2:36· 3:16· 4:12· Φιλ 2:11).

Ὅπως καὶ στὴν Π.Δ., ἐτσι καὶ στὴν Κ.Δ., κατὰ τὴν ἐπίκληση τοῦ ονόματός του ενεργεῖ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς (Πρα 3:6· 4:10,30· κ.ά.). Ἐτσι, ἡ βάπτισις στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ σημαίνει ὅτι ὁ βαπτιζόμενος ἀναγνωρίζει τὸν Χριστό ὡς Κύριο καὶ ἀνήκει σ' αὐτόν (Πρα 2:38).

Μέσω τῆς χρήσης τοῦ οὐσιαστικοῦ ὀνομα, ὁ Ματθαῖος εἶναι σε θέση νὰ ἀναφερθεῖ στὸν Θεὸ χωρὶς νὰ τὸν ἀναφέρει. Στὴ Βίβλο, τὸ ὄνομα εἶναι συχνὰ υποκατάστατο τοῦ προσώπου γιὰ τὸ ὁποῖο γίνεται λόγος. Εἶναι ἓνας τρόπος ἀναφορᾶς στὸν Θεό, ὅπως αὐτός ἔχει ἀποκαλυφθεῖ στὴν ἱστορία, καὶ υποδηλώνει τὴν ἴδια τὴν παρουσία τοῦ ἰδιοῦ τοῦ Θεοῦ. Οἱ μελετητές σημειώνουν ὅτι ἡ παθητικὴ μορφή τοῦ ρήματος χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ ἀμεση ἐντολή πρὸς τὸν Θεό. Ὁ παρακαλὼν ζητᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ τιμῶν τὸ ἱερό τοῦ ὀνομα, δηλαδὴ νὰ τιμῶν τὸν ἴδιο τὸν Θεό.